

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI

NURSING STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS DISTANCE EDUCATION IN THE COVID-19 PANDEMİC PROCESS

Yasin Çetin

Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelikte Yönetim Ana Bilim Dalı, Adıyaman, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmada bir devlet üniversitesinde hemşirelik bölümünde eğitimlerine devam eden 450 öğrenci yer aldı. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, çalışmaya katılmayı kabul eden 255 hemşirelik öğrencisi dâhil edildi. Veriler Aralık 2020-Şubat 2021 tarihleri arasında öğrencilerin demografik özelliklerini ve Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeğine ait soruları içeren anket sorularını Google Forms üzerinden cevaplaması ile toplandı. Çalışma öncesi kurum izni, etik kurul onayı ve katılımcıların onamları alındı.

Bulgular: Çalışmaya katılan 255 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun kadın ve 18-22 yaş grubunda olduğu, %59.6'sının kendisine ait bilgisayarı olmadığı, %61.6'sının internet hattı olmadığı, %66.3'ünün cep telefonu internet paketinin 5gb ve üzeri olduğu, %56.9'unun cep telefonu ile uzaktan eğitim derslerine erişim sağladığı ve %39.6'sının haftalık canlı ders sayısının 4 ve üzeri olduğu görüldü. Öğrencilerin demografik özellikleri ile Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında öğrencilerin yaşları ile uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği toplam puanı ve uzaktan eğitim avantajları, eğitim isteği, teknik boyutu, öğretim etkililiği arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) saptandı. Ayrıca öğrencilerin kişisel bilgisayar ve internet hattına sahip olmaları uzaktan eğitimin avantajları alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık belirlendi ($p<0.05$).

Sonuç: COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını yaş, cinsiyet ve sahip olunan teknolojik imkânların etkilediği görülmüştür. Ayrıca öğrenciler tarafından uzaktan eğitim sistemi yüz yüze eğitim sisteminin yerine geçemeyeceği araştırma verilerinden anlaşılarda, bazı derslerin uzaktan eğitim sistemi ile sürdürülebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 virüs, Hemşirelik, Uzaktan eğitim

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the attitudes of nursing students towards distance education during the COVID-19 pandemic process.

Method: This descriptive study, 450 students continuing their education in the nursing department of a state university took part. Sample selection was not made in the study, and 255 nursing students who agreed to participate in the study were included. The data were collected between December 2020-February 2021 by students answering the survey questions on the demographic characteristics and the Attitudes towards Distance Education Scale on Google Forms. Institutional permission, ethics committee approval and consent of the participants were obtained before the study.

Results: The majority of the 255 students participating in the study were female and in the age group of 18-22, 59.6% did not have their own computer, 61.6% did not have an internet line, 66.3% had a mobile phone internet package of 5GB or more, 56.9% It was seen that they had access to distance education courses by mobile phone and 39.6% of them had 4 or more weekly live lessons. When the demographic characteristics of the students were compared with the total and sub-dimension mean scores of the Attitude towards Distance Education Scale, it was determined that there was a significant difference ($p<0.05$) between the ages of the students and the total score of the attitude scale towards distance education and the advantages of distance education, educational desire, technical dimension, and teaching effectiveness. In addition, a significant difference was determined between the students having a personal computer and internet line, and the advantages of distance education sub-dimension mean scores ($p<0.05$).

Conclusion: During the COVID-19 pandemic, it has been observed that the attitudes of nursing students towards distance education are affected by age, gender and technological opportunities. In addition, although it is understood from the research data that the distance education system can't replace the face-to-face education system by the students, it has been concluded that some courses can be continued with the distance education system.

Key Words: COVID-19 virus, Nursing, Distance education

Makale Bilgisi/Article Info

Yükleme tarihi/Submitted: 24.03.2021, **Revizyon isteği/Revision requested:** 04.05.2021, **Son düzenleme tarihi/Last revision received:** 24.06.2021, **Kabul/Accepted:** 25.06.2021, **Çevrimiçi yayım tarihi/Published online:** 31.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelikte Yönetim Ana Bilim Dalı, Adıyaman, Türkiye
Email: yasin8544@hotmail.com

GİRİŞ

21. yüzyıla bakıldığında, 2003 yılında Asya'da başlayan SARS, 2009'da Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan H1N1, 2012'de Suudi Arabistan'da ortaya çıkan MERS, 2014-2016 yılları arasında Batı Afrika'da ve 2018-2019 yılları arasında ise Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ortaya çıkan Ebola salgını gibi birçok salgın meydana gelmiştir. Ancak Çin'in Hubei eyaletindeki Wuhan'da Aralık 2019'un sonlarında başlayan COVID-19 salgını, küresel erişim ve etki açısından önceki tüm bu bulaşıcı hastalıkları gölgede bırakmıştır [1]. Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 30 Ocak 2020'de halk sağlığı acil durumu ilanından sonra salgını 11 Mart 2020'de pandemi olarak güncelleştirilmiştir [2]. COVID-19 salgını, dünya çapında eğitim sistemi ve geleneksel öğretim yöntemlerinde köklü örgütsel değişiklikler meydana getirmiştir [3]. Bu doğrultuda 2020 yılı içerisinde virüsün yayılmasını azaltmaya yönelik olarak Nisan ortasına kadar, 191 ülkede yaklaşık 1.6 milyar öğrencinin eğitim aldığı okullar kapatılmıştır [4]. Sağlık alanında çoğunluğu oluşturan tıp ve hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri için birçok ülkede çevrimiçi dersler ve değerlendirmeler adına uzaktan eğitim modeline hızlı bir şekilde geçiş yapılmıştır [5]. İtalya'da eğitim sisteminin değişmesi, salgının hızlı bir şekilde yayılması ve sağlık personeline olan ihtiyaç için öğrencilerin erken mezun edildikleri bildirilmiştir [5]. Hindistan'da salgının görülmesiyle resmi kuruluşlar tecrit kararlarıyla birlikte tüm tıp ve hemşirelik öğrencileri için geleneksel yüz yüze öğrenme yerine hızlı bir şekilde uzaktan eğitim modeline geçiş yapmıştır [6]. Türkiye'de ise ilk COVID-19 vakası 10 Mart 2020'de görülmüş olup, 1 Şubat 2021 tarihinde Türkiye'de görülen toplam vaka sayısı 2.485.182, ölüm sayısı 26.117 olmuştur [7]. COVID-19 salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de birçok sektörde olumsuzluklara sebep olmuştur. Bunlardan en önemlilerinden biri ise eğitim sektörüdür. Türkiye'de de COVID-19'a karşı üniversite eğitiminde önlem olarak Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), 26 Mart 2020 tarihinde eğitimlerin geleneksel olarak yüz yüze yapılamayacağını bildirmiş ve hızlı bir şekilde uzaktan eğitim kararı alarak okullar kapatılmıştır [8]. Uzaktan eğitim sistemlerinin her yerden ve her zaman ulaşılabilir olması oldukça avantajlı görünse de [6], hemşirelik eğitimi, teorik derslerin yanında uygulamalı eğitimlerde içerdiği için stajlarını yapamayan hemşirelik öğrencileri motivasyon kaybı ve ileride mesleki becerilerin yetersiz kalacakları hissi ciddi kaygı yaşamalarına sebep olmuştur [9]. Ayrıca salgın nedeniyle artan uzaktan eğitim süreçleriyle dersler, ödevler ve sınavlar çevrim içi uygulamalar ile yapılmakta ve bir öğrencinin ortalama 6-7 saati bu teknolojik aletler ile birlikte geçmektedir. Bunun sonucunda ileride gençlerde uyku kalitesinde, vücut postüründe, duygusal ve sosyal gelişimde bozulmalar olabileceği bildirilmiştir [10].

Hemşirelik öğrencileri üzerine yapılan bu çalışmada, ani ve hızlı bir şekilde kendini gösteren uzaktan eğitim sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri olması nedeniyle hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemini nasıl algıladıklarını, kendileri açısından avantajlarını, devam etme isteklerini, eğitimin etkinliğini, bu süreçte karşılaştıkları sorunları belirlemek ve hemşirelik eğitim alanında uzaktan eğitim süreçlerine dair önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenimlerine devam eden 450 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada gönüllülük esas alındığından örneklem seçimi yapılmamıştır. Sınıf ayrımı yapılmaksızın çalışmaya kabul eden ve soruları eksiksiz bir şekilde cevaplayan 255 öğrencinin çalışmaya katılımıyla araştırma sonucunda öğrencilerin %57'sine ulaşılmıştır. Anketi eksik dolduran 56 öğrenci çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmada Demografik Bilgi Formu ve Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu; öğrencilerin cinsiyet, yaş, kendilerine ait bilgisayar, cep telefonu, internet paketleri, derslere erişimde

kullandıkları yöntem ve haftalık canlı ders izleme sayılarını içeren 7 adet tanıtıcı soru içermektedir.

Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği; Arslan ve ark. tarafından 2019 yılında geliştirilen ölçek, Uzaktan Eğitimin Katılımcıya Avantajları (1-6. maddeler), Uzaktan Eğitimin Teknik Boyutu (7-11. maddeler), Uzaktan Eğitim İsteği (12-15. maddeler), Uzaktan Eğitimin Öğretim Etkililiği (16-18. maddeler), Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Problemler (19-21. maddeler) olmak üzere 5 alt boyuttan ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek ortak derslere yönelik geliştirilmiş olsa da ölçek kullanım izni sırasında alan dersleri konusu tartışılmış ve ölçeğin geçerlik güvenirliğine katkı sağlayacağı ayrıca uygulama alanını genişletebileceği ölçeği geliştiren araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Ölçeğin derecelendirilmesi 5 seçeneqli likert tipi ölçek olup, 1 (hiçbir zaman katılmıyorum), 2 (nadiren katılmıyorum), 3 (bazen katılmıyorum), 4 (genellikle katılmıyorum), 5 (her zaman katılmıyorum) şeklindedir [11]. Ölçeğin Cronbach α güvenirlik katsayısı .907 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada Cronbach α güvenirlik katsayısı ise .879 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde Aralık 2020-Şubat 2021 tarihleri arasında öğrenimlerine devam eden 450 öğrencinin öğrenci bilgi sisteminde yer alan iletişim adreslerine Google Forms aracılığı ile hazırlanan "Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları Anketi" gönderilerek toplanmıştır [12]. Ayrıca gönderilen ankette ilk olarak çalışmaya kabul etme-etmeme seçeneği eklenerek çevrimiçi olarak onamları alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya katılmayı kabul eden ve anket sorularını cevaplandıran 255 öğrencinin anketi değerlendirmeye alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 paket programı kullanılmıştır. Analiz aşamasında kullanılacak yöntemin belirlenebilmesi için veri setinde ilgilenilen değişkenin normal dağılımdan gelip gelmediğinin tespit edilmesi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinin yanı sıra çarpıklık (skewness), basıklık (kurtosis) katsayıları, kutu grafiği (boxplot) ve Q-Q plot da incelenerek veri setinin normalliğine ilişkin karar verilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin (frekans-yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma) yanı sıra, gruplar arasındaki farkın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesinde t testi ve One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. p değeri 0.05'den küçük değerler anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan, Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Platformu'ndan ve Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 25.10.2020-20 karar sayısıyla izin alınmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin çalışmaya katılımı kabul etme-etmeme seçenekleriyle onamları alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılığı, sadece bir üniversitenin belirli bir bölümde eğitimlerine devam eden öğrencileri üzerinde yapılmış olmasıdır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bulguları incelendiğinde; öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kadın ve 18-22 yaş grubunda olduğu, %59.6'sının kendisine ait bilgisayarı olmadığı, %61.6'sının internet hattı olmadığı, %66.3'ünün cep telefonu internet paketinin 5gb ve üzeri olduğu, %56.9'unun cep telefonu ile uzaktan eğitim derslerine erişim sağladığı ve %39.6'sının haftalık canlı ders sayısının 4 ve üzeri olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	153	60
Erkek	102	40
Yaş		
18-22	213	83.5
23 ve üzeri	42	16.5
Kendinize ait bilgisayarınız var mı?		
Evet	103	40.4
Hayır	152	59.6
İnternet hattınız var mı?		
Evet	98	38.4
Hayır	157	61.6
Cep telefonu internet paketiniz		
0-2 gb	28	11
3-4 gb	58	22.7
5 gb ve üzeri	169	66.3
Uzaktan eğitim derslerine erişim şekliniz		
Cep telefonu	145	56.9
Tablet	21	8.2
Kişisel bilgisayar	14	5.5
Cep telefonu ve kişisel bilgisayar	56	22
Hepsi	19	7.4
Haftalık canlı ders süresi		
0-1 saat	122	47.8
2-3 saat	32	12.6
4 saat ve üzeri	101	39.6

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek toplam puan ortalamaları 3.52 ± 0.72 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları karşılaştırıldığında, ölçek alt boyutlarından uzaktan eğitimin teknik boyutu arasında anlamlı bir fark ($p < 0.05$) tespit edilmiş olup erkeklerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu (3.98 ± 1.19) saptanmıştır. Diğer alt boyutlarda ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Öğrencilerin yaşları ile uzaktan eğitime yönelik tutumları karşılaştırıldığında ölçek toplam puan ve uzaktan eğitim avantajları, eğitim isteği, teknik boyutu, öğretim etkililiği arasında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$), uzaktan eğitimde karşılaşılan problemler arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) saptanmıştır.

Kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumlarına göre öğrencilerin ölçek alt boyutlarından uzaktan eğitimin katılımcıya avantajları ve uzaktan eğitimde karşılaşılan problemler arasında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$), diğer alt boyut ve ölçek toplam puan arasında ise anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) saptanmıştır. İnternet hattına sahip olma durumlarına göre öğrencilerin ölçek toplam puan ve ölçek alt boyutlarından uzaktan eğitimin avantajları arasında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$), diğer alt boyutlar ile anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Cep telefonu internet paketleri ile ölçek alt boyutlarından uzaktan eğitim isteği ve uzaktan eğitim teknik boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$) tespit edilmiş, 5gb ve üzeri internet paketi olanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer alt boyut puan ortalamaları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim derslerine erişim şekillerine göre öğrencilerin puan ortalamaları karşılaştırıldığında, uzaktan eğitim tutum ölçeği alt boyutlarından uzaktan eğitimin avantajları ve karşılaşılan problemler

alt boyutlarında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$) ve en yüksek puan ortalamasının derslere erişim yöntemlerinde hepsini kullananların olduğu belirlenmiştir. Ancak diğer alt boyut puan ortalamalarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) tespit edilmiştir.

Öğrencilerin haftalık canlı ders sayılarına göre uzaktan eğitime yönelik tutumları değerlendirildiğinde ise, ölçek toplam puan ve uzaktan eğitimin avantajları, eğitim isteği, öğretimin etkililiği alt boyutlarında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$) ve haftalık 4 saat ve üzeri canlı ders alan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlardan uzaktan eğitim teknik boyutu ve karşılaşılan problemler alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$) (Tablo 2).

TARTIŞMA

Geleneksel yüz yüze öğretim modeli yerine yükseköğretimde aniden geçilmesi gereken uzaktan eğitim modeli eğiticiler ve öğrenciler için yeni bir deneyim ve uygulama olması ayrıca hemşirelik eğitiminde uygulamalı derslerin olması nedeniyle bu araştırmada COVID-19 sırasında hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördüğü Adıyaman Üniversitesi'nde zorunlu ortak derslerin; ATB(Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi), TDB(Türk Dili), ENF (Bilgisayar) ALMS öğretim yöntemi ile pandemi öncesinde de uzaktan eğitimle verildiği bildirilmiştir [13,14]. Ancak YÖK'ün kararı sonrasında, üniversiteler hızlı bir şekilde uzaktan eğitim alt yapılarını tüm dersler için oluşturmaya başlamıştır. Bu çalışmalar üniversitelerin uzaktan eğitim merkezlerinin alt yapılarını geliştirmeleri, canlı ders ve diğer uygulamalar için katılım sayılarını arttırmaları, uzaktan eğitimde etkileşimi sağlamaya yönelik kullandıkları programların güvenli ve kullanışlı olması, yerli programların geliştirilmesi ve kullanılması gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır [15].

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin cinsiyetleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları karşılaştırıldığında, ölçeğin alt boyutlarından uzaktan eğitim teknik boyutu arasında anlamlı bir fark saptanmış ($p < 0.05$) ve erkeklerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur (3.98 ± 1.19). Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği farklı bir araştırmada %92.6'sının kadın olduğu ve öğrencilerin %87.5'inin hemşirelikte uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşleri olduğu bildirilmiştir [16]. Öğrencilerin uzaktan eğitimin teknik boyutuna yönelik tutumlarına paralel bir şekilde ücretsiz kullanılan programların güvenlik açıkları oluşturmaları nedeniyle gündeme gelen haberlerin canlı derslere katılım oranını olumsuz etkilediği görülmüştür [17]. Ayrıca Covid-19 ile Canvas, Zoom ve Google Meet gibi devasa çevrimiçi platformlar, farklı öğrenme sistemlerini desteklemek için şu anda kritik öneme sahiptir. Hem eğitimciler hem de öğrenciler, güçlü ve devamlı internet bağlantılarına ayrıca bu tür platformların sürekli olarak başarılı bir şekilde çalışmasına bağlıdır [18]. Uzaktan eğitimde teknik alt yapıda yaşanan olumsuzlukların yerli ve ülkemiz eğitim sistemlerine uyumlu programların geliştirilmesiyle azalacağı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %56.9'u cep telefonu, %22'si cep telefonu ve kişisel bilgisayar, %8.2'si tablet ile uzaktan eğitim sistemine giriş yaptığı saptanmıştır. YÖK tarafından 23 Mart 2020 tarihinde fırsat eşitliği ve sosyal adalet temelli oluşturulan "YÖK Dersleri Platformu" sistemi aracılığıyla uzaktan eğitim ders materyalleri paylaşılmıştır. Sisteme yönelik verilere göre 23-31 Mart 2020 tarihleri arasında sisteme günlük ortalama 50 bin öğrencinin giriş yaptığı, öğrencilerin %68'i sisteme cep telefonu, %31'i bilgisayar, %1'i ise tablet ile giriş yaptığı görülmüştür [19]. Uzaktan eğitim süreçlerinde öğrencilerin çoğunlukla cep telefonu kullanmayı tercih etmelerinin nedeni erişimin kolay olması şeklinde ifade edilebilir. Ancak öğrencinin eğitim sırasında eğitime odaklanma düzeyi ve eğitimin etkinliği hakkında diğer uzaktan eğitime erişim yöntemlerinin karşılaştırıldığı kapsamlı araştırmalara gerek vardır.

Tablo 2. Öğrencilerin Demografik Özellikleri ile Uzaktan Eğitime Yönelik Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği		Uzaktan Eğitimin Katılımcıya Avantajları	Uzaktan Eğitim İsteği	Uzaktan Eğitimin Teknik Boyutu	Uzaktan Eğitimin Öğretim Etkililiği	Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Problemler	Ölçek Toplam
Cinsiyet	Kadın	3.93±0.92	3.35±1.05	3.64±1.30	3.12±1.31	3.05±1.05	3.49±0.81
	Erkek	3.97±0.83	3.38±1.07	3.98±1.19	2.95±1.15	3.07±0.88	3.56±0.64
	t	-0.39	-0.22	-2.09	1.08	-0.18	-0.65
	p	0.69	0.82	0.03	0.28	0.85	0.51
Yaş	18-22	3.85±0.91	3.26±1.07	3.70±1.31	2.89±1.23	3.07±1.02	3.43±0.75
	23 ve üstü	4.42±0.53	3.86±0.80	4.16±0.94	3.87±0.99	2.98±0.78	3.95±0.54
	t	-3.86	-3.43	-2.16	-4.82	0.57	-4.22
	p	0.000	0.001	0.032	0.000	0.567	0.000
Kişisel bilgisayar	Evet	3.81±0.84	3.44±1.12	3.78±1.35	3.12±1.32	2.85±0.94	3.48±0.78
	Hayır	4.04±0.91	3.31±1.01	3.78±1.21	3.00±1.20	3.20±0.99	3.55±0.72
	t	-2.06	0.97	0.032	0.712	-2.82	-0.712
	p	0.040	0.330	0.975	0.477	0.005	.477
İnternet hattı	Evet	3.78±0.88	3.27±1.01	3.64±1.36	3.03±1.29	2.92±0.94	3.40±0.74
	Hayır	4.05±0.88	3.41±1.08	3.87±1.19	3.07±1.23	3.15±1.00	3.59±0.74
	t	-2.392	-1.027	-1.401	-0.244	-1.782	-2.004
	p	0.017	0.305	0.162	0.808	0.07	0.046
Cep telefonu internet paketi	0-2 gb	3.65±1.32	2.93±1.19	1.22±0.93	1.51±0.28	0.94±0.17	3.23±1.06
	3-4 gb	4.06±0.60	3.20±0.92	1.21±0.15	1.01±1.13	0.93±1.22	3.51±0.54
	5 gb ve üzeri	3.96±0.88	3.48±1.05	1.53±0.28	1.28±0.98	1.00±0.07	3.57±0.74
	F	2.077	4.19	3.041	0.779	1,298	2.522
p	0.127	0,016	0,049	0.460	0.265	0.082	
Uzaktan eğitim erslerine erişim şekli	Cep telefonu	4.03±0.88	3.30±1.01	3.78±1.25	2.98±1.16	3.14±1.00	3.53±0.73
	Tablet	3.86±0.85	3.70±0.99	3.82±1.23	3.38±1.25	2.87±0.70	3.60±0.73
	Kişisel bilgisayar	3.77±0.71	3.15±0.89	3.37±0.51	2.64±0.44	3.47±0.36	3.34±0.23
	Cep telefonu ve kişisel bilgisayar	3.66±0.98	3.51±1.06	3.83±1.36	3.06±1.44	3.04±0.89	3.48±0.86
Hepsi	4.39±0.58	3.16±1.45	3.85±1.51	3.47±1.63	3.04±0.89	3.58±0.79	
F	3.283	1.265	0.407	1.372	3.224	0.327	
p	0.012	0.284	0.804	0.244	0.009	0.860	
Haftalık canlı ders süresi	0-1 saat	3.81±0.97	3.10±1.06	3.62±1.46	2.86±1.21	3.06±0.95	3.36±0.83
	2-3 saat	3.66±0.91	3.10±1.04	3.82±1.28	2.67±1.36	3.37±1.09	3.37±0.62
	4 saat ve üzeri	4.21±0.70	3.76±0.94	3.96±0.95	3.40±1.18	2.96±0.97	3.76±0.60
	F	7.902	12.904	2.048	7.155	2.126	9.101
p	0.000	0.00	0.131	0.001	0.121	0.000	

- t testi ve One-Way ANOVA testleri kullanılmıştır.

Çalışmada ölçek alt boyutu uzaktan eğitim sistemi isteği ile yaş, internet paketi, canlı ders sayısı arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bu farklılığın nedeni bu grupların uzaktan eğitime erişim noktasında zorluk yaşamamaları ve araştırmanın yapıldığı Adıyaman Üniversitesi'nde ortak derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi nedeniyle öğrencilerin sürece nispeten alışkın olmaları nedeniyle olabileceği düşünülmektedir. Ancak YÖK verilerine göre Türkiye'de 207 üniversitenin 84'ünün Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM)'ne sahip olmadığı görülmüştür [20].

Çalışmada uzaktan eğitim tutum ölçeğinin uzaktan eğitimin avantajları alt boyutu ile 23 ve üzeri yaş grubu ve uzaktan eğitime erişimde karma teknolojik imkânlardan faydalanan öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farklı sağlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine yönelik yapılan araştırmalarda ise; tıp fakültesi öğrencilerinin eğitimciler ile doğrudan iletişime geçme fırsatı sağladığı [21], diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin çevrimiçi kaynakları kullanmayı teşvik ettiği [22], eczacılık fakültesi öğrencilerinin ise uzaktan eğitim sisteminin öğrenme becerilerini geliştirmede önemli olduğunu bildirdikleri aktarılmıştır [23]. Uzaktan eğitim ortamlarında yüz yüze eğitime göre etkin iletişim beklenmediğinden, uzaktan eğitim platformlarında etkili iletişim stratejileri belirlenmesi gerekir [24]. İletişim stratejileri iyi tanımlanmadığında veya uygun şekilde kullanılmadığında, eş zamanlı ve eş zamansız öğrenmeye yönelik kısıtlamalar ortaya çıkar. Bunun tersine, iletişim etkili olduğunda, öğrenci ve personel arasındaki ilişkiler optimize edilir ve öğrenci memnuniyeti artar [24]. Uzaktan eğitimin bu şekilde organizasyonu ile öğrenciler için erişebilirlik, esneklik, eğitici-öğrenci arasında iş birliği gibi farklı avantajlar sağlayabilir. Uzaktan eğitimler, yalnızca kurs materyallerinin depoları olarak görüldüğünde etkisizdir. Yeni ve gelişmekte olan bir eğitim alanı olduğundan, eğitimcilerinde yeniliklerini belgeyerek ve araştırarak öğretme ve öğrenme becerilerine katkıda bulunmaya istekli olmaları gerekir. Bu doğrultuda hemşire eğitimcilerin çevrimiçi ortamda etkin öğretme biçimlerine sahip olmaları için yeterince hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Bu hazırlıklarını örneğin lisans hemşirelik müfredatı içerisinde yer alan bir dersin teorik ve uygulama süreçlerinin iyileştirilmesinde yapabilirler. Bu, araştırma profilleri, becerilerin artırılması, etkili hemşirelik pedagojilerinin yanı sıra çevrimiçi öğretimin teorik ve metodolojik yönlerinin geliştirilmesini de sağlayabilir [18]. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek toplam puan ortalamalarına göre değerlendirildiğinde uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir (3.52 ± 0.72). Yapılan bir araştırmada öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını değerlendirmiş ve öğrencilerin %81.1'i yüz yüze öğretimin daha iyi olduğuna inandıkları, sınıf havası alamadıkları, %20'sinin uzaktan eğitimin geleneksel öğretim yöntemlerinin yerini alabileceğini düşündüğü bildirilmiştir [25]. Yine öğrenciler üzerine yapılan farklı bir araştırmada ise öğrencilerin %84.6'sı uzaktan eğitimin kendileri için öğrenmede zorluklara neden olduğunu, %71.4'ü sosyal izolasyon yarattığını, %21.4'ü kendilerini tembellediğini, %35.7'si verilen ödevler için sürelerin yetersiz olduğunu aktarmıştır [26]. Bu doğrultuda öğrencilerin uzaktan eğitime devam etme isteklerini öğrencilerin sahip olduğu imkânlar ve tecrübeler gibi kişisel özelliklerin etkileyebileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaşılan problemler alt boyutu ile öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olma ve uzaktan eğitim derslerine erişim biçimleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Ayrıca kişisel bilgisayarı olmayanlar ve uzaktan eğitime erişimde karma yöntemler kullanan öğrencilerin daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde ayrıca eğitimi ve öğrencilerin internet bağlantısı nedeniyle tekrar oturum açmak zorunda kalmaları zaman kaybı, ders planlarının istenildiği gibi yapılamaması, eğitimi-öğrenci etkileşiminin yüz yüze eğitime göre düşük olması gibi teknik problemler tanımlanmıştır [25]. Öğrencilerin yaşadıkları teknik problemlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları etkileyebileceğinden yapılacak kapsamlı araştırmaların öğrencilerin sahip olduğu eşit teknik alt yapılar ile yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Araştırmamızda küresel bir salgın olan COVID-19 pandemi sürecinde yükseköğretim sisteminin ani ve hızlı bir geçiş yapmak zorunda kaldığı uzaktan eğitim sisteminin hemşirelik öğrencilerinin tutumları incelenmiştir. Bu süreçte öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını yaş, cinsiyet ve sahip olunan teknolojik imkânların etkilediği görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerinde fırsat eşitliği sağlamada YÖK'ün uygulamakta olduğu projelere ek olarak üniversitelerinde benzer projeler üretmesi öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelik öğrencilerin uzaktan eğitimde teorik derslerin yanında uygulamalı derslerin olması nedeniyle hemşirelik eğitiminde klinik uygulama ve politika geliştirmek için bilgi teknolojilerini kullanan hemşirelik bilişimcileri ve meslektaşlarıyla iş birliği yapılması, COVID-19 karşısında eğitim-öğretim aşamalarında araştırma ve dijital sağlık girişimlerine katkıda bulunulması ve liderlik edilmesi hemşirelik öğrencilerinin fırsat eşitliğinden faydalanmasını sağlayabilir. Ayrıca 2020 ve sonraki yıllarda eğitimlerine devam eden öğrenciler için önümüzdeki yıllarda COVID-19 nedeniyle kısa süren uygulama eğitimlerinin oluşturabileceği, mesleki kaygıları gidermek amacıyla mezuniyet öncesi kriz yönetimi, meslekler arası iletişim gibi ağırlıklı alternatif eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Etik onay: 2020/20, Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Teşekkür: Yok

Çıkar çatışması: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal destek: Yok.

Yazar Katkısı: Fikir: YÇ; Tasarım: YÇ; Veri Toplama: YÇ; Verilerin istatistiksel analizi: YÇ, Literatür taraması: YÇ; Makale yazımı: YÇ; Eleştirel inceleme: YÇ.

KAYNAKLAR

1. Wang C, Horby PW, Hayden FG, et al. A novel coronavirus outbreak of global health concern. *Lancet*. 2020;395(10223):470-473.
2. WHO. Coronavirus disease (COVID-19). 2020. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> Erişim Tarihi: 01.02.2021.
3. Rose S. Medical student education in the time of COVID-19. *Am Med Assoc*. 2020;323(21):2131-2132.
4. UNESCO. COVID-19 impact on education. 2020. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> Erişim Tarihi: 03.01.2020
5. Lapolla P, Mingoli A. COVID-19 changes medical education in Italy: will other countries follow?. *Postgrad Med J*. 2020;375-376.
6. Kumar H, Joshi A, Malepati RN, et al. Nurse education today a survey of e-learning methods in nursing and medical education during covid-19 pandemic in India. *Nurse Educ Today*. 2021;(99):104796.
7. Sağlık Bakanlığı. COVID-19 bilgi sayfası. 2021. <https://covid19.saglik.gov.tr/EN-69532/general-coronavirus-table.html> Erişim Tarihi: 01.02.2021
8. YÖK. Koronavirüs (covid-19) bilgilendirme notu: 1. 2020. https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx Erişim Tarihi: 12.02.2021
9. Kürtüncü M, Kurt A. Problems experienced by nursing students about distance education in the period of COVID-19 Pandemic. *J Eurasian Soc Econ Res*. 2020;7(5):66-77.
10. Balcı E, Durmuş H. Does distance education create a risk in the development of addiction in corona days? *Bağımlılık Dergisi*. 2021;22(1):100-102.
11. Arslan R, Bircan H, Eleroğlu H. Cumhuriyet Üniversitesi'nde uzaktan eğitimde sunulan derslere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *CÜİB Derg*. 2019;20(2):409-427.
12. GoogleForms, https://docs.google.com/forms/d/1ss0qp8z5mm2fsVEUoE8W3YZMzwQkFLTEAfjY3yrYmc/viewform?form=MY01SV&OCID=M Y01SV&edit_requested=true.
13. Adıyaman Üniversitesi. Uzaktan Eğitim Merkezi. 2021. <https://uzem.adiyaman.edu.tr/tr/uzem/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: 02.02.2021
14. Kocaturk N. Üniversitelerde ortak zorunlu derslerin öğretiminde uzaktan eğitim uygulamaları. *AUAD*. 2020;6:8-27.

15. Can E. Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. AUAD. 2020;6(2):11-53.
16. Süt HK, Küçükkaya B. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. HEAD. 2016;13(3):235-243.
17. TRTHABER. Siber saldırı uyarısı: Her ders için yeni şifre alm. 2020. Available at: <https://www.trthaber.com/haber/egitim/ogretmenlere-siber-saldiri-uyarisi-her-ders-icin-yeni-sifre-alin-537025.html> Erişim Tarihi: 08.02.2021.
18. Jowsey T, Foster G, Cooper-ioelu P, et al. Nurse education in practice blended learning via distance in pre-registration nursing education: A scoping review. Nurs Educ Pract. 2020;44(1):102775.
19. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). Yök dersleri platformuna öğrencilerden yoğun ilgi. 2020. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/yok-dersleri-platformuna-yogun-ilgi.aspx> Erişim Tarihi: 10.02.2021.
20. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). Üniversitelerimiz. 2020. <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> Erişim Tarihi: 10.02.2021.
21. Park SW, Jang HW, Choe YH, et al. Avoiding student infection during a Middle East respiratory syndrome (MERS) outbreak: a single medical school experience. Korean J Med Educ. 2016;28(2):209.
22. Prati C, Pelliccioni GA, Sambri V, et al. COVID-19: its impact on dental schools in Italy, clinical problems in endodontic therapy and general considerations. Int Endod J. 2020;53(5):723.
23. Cain J, Scott DR, Akers P. Pharmacy students’ Facebook activity and opinions regarding accountability and e-professionalism. Am J Pharm Educ. 2009;73(6):104.
24. Owens J, Hardcastle L, Richardson B. Learning from a distance: the experience of remote students. J Distance Educ. 2009;23(3):53-74.
25. Singh K, Srivastav S, Bhardwaj A, et al. Medical education during the covid-19 pandemic: a single institution experience. Indian Pediatr. 2020;57(7):678-679.
26. Paudel P. Online education: benefits, challenges and strategies during and after covid-19 in higher education. IJOnSE. 2021;3(2):70-85.
27. Cronbach L. Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika. 1951;16:287-2233.